

Monitoring a ochrana hnízd motáka lužního (*Circus pygargus*) a orla mořského (*Haliaeetus albicilla*) na Vysočině v roce 2015

**Ivan Kunstmüller, Tomáš Skříček, Pavel Hobza,
Tomáš Kněžíček, Vojtěch Kodet**

listopad 2015

Objednatel: Kraj Vysočina, Žižkova 57, 587 33 Jihlava

Monitoring a ochrana hnízd motáka lužního (*Circus pygargus*) a orla mořského (*Haliaeetus albicilla*) na Vysočině v roce 2015

Ivan Kunstmüller, Tomáš Skříček, Pavel Hobza, Tomáš Kněžíček, Vojtěch Kodet

listopad 2015

Úvod

Moták lužní (*Circus pygargus*) je v České republice legislativně chráněn jako silně ohrožený druh a orel mořský (*Haliaeetus albicilla*) jako kriticky ohrožený druh. Úspěšnost hnízdění u obou druhů závisí na realizaci ochrannářských opatření, neboť hnízdění motáků lužních je negativně ovlivňováno zejména při běžném zemědělském hospodaření a hnízdění orlů mořských při běžném lesnickém hospodaření. Ochrana spočívá v dohledání hnízd a jejich individuální ochraně, kterou je zapotřebí domluvit s hospodařícími subjekty, aby ptáci na hnízdech nebyly rušeni (zejména orli sedící na snůškách) a hnízda nebyla zničena (zejména u motáků vysečením či predací a u orlů vykácením porostu).

Výsledky

1) Moták lužní (*Circus pygargus*)

Počet hnízdních párů:

Byl zaznamenán výskyt **93 hnízdních párů a dohledáno 85 hnízd**, z toho bylo:

- 32 hnízdům poskytnuta ochrana (37,6 %, n = 85 hnízd)
- 28 hnízd s poskytnutou ochranou bylo nakonec úspěšných (87,5 %, n = 32 hnízd)
- 49 hnízd bylo celkově úspěšných (57,6 %, n = 85 hnízd), z toho 28 chráněných hnízd (57,1 %, n = 49 hnízd) a 21 nechráněných hnízd (42,9 %, n = 49 hnízd).

Reprodukční úspěšnost:

- na 85 hnízdech bylo 183 vylíhlých mláďat (průměr 2,2 mládě/hnízdo)
- ze 49 úspěšných hnízd bylo vyvedeno 161 mláďat (průměr 3,3 mláďat na jedno úspěšné hnízdo)
- z 28 úspěšných hnízd s poskytnutou ochranou bylo vyvedeno 92 mláďat (tj. 3,3 mláďat/hnízdo; 57,1 % všech vyvedených mláďat, n = 161)

Ochranná opatření:

Hnízdům v obilovinách, která byla ohrožena predací či vysečením při sklizni, byla z naší strany poskytována ochrana. Ohrožená hnízda s mláďaty byla v období přítomnosti již vylíhlých mláďat oplocena dřevěnými plůtky s drátěným pletivem o rozměrech 2 x 2 m, výška plůtky byla 100 cm. Tyto ochranné plůtky byly v průběhu žní obsečeny a ponechány na pozemku až do vzletnosti mláďat. Tímto způsobem jsme chtěli zamezit odrostlým mláďatům, ale ještě nevzletným, opuštění hnízda do jeho širšího okolí v obilovinách, kde by byla při žatvě projíždějící zemědělskou technikou usmrcena. Hnízda v přírodním prostředí (zamokřené louky) byla taktéž oplocena. Ochrana hnízd v tomto biotopu je však velice problematická. Chránit hnízda oplocením lze až v době, kdy se na hnízdech nacházejí vylíhlá mláďata. Tato skutečnost platí pro hnízdění jak v obilovinách, tak v přírodním prostředí. Rodičovské pouto hnízdního páru je k mláďatům natolik silné, že i přes ochranný zásah do bezprostředního okolí hnízda, mláďata neopustí. Naopak hnízda se snůškami nelze chránit oplocením proti predaci, běžnou v zamokřených biotopech, neboť hnízdní samice mohou snůšku opustit. Z těchto důvodů dochází ke ztrátám dříve (již na snůškách), než bylo možné ochranná opatření aplikovat.

Tabulka 1: Souhrnný přehled

Umístění hnízda	pšenice	ječmen	žito	mokřady	rudérál	řepka	jílek	?	celkem
Počet hnízdních párů	45	1	7	28	6	2	3	1	93
Chráněná hnízda	20		1	9			2		32
Způsob ochrany	oplocení		oplocení	oplocení			oplocení		
Úspěšných chráněných hnízd	17		1	8			2		28

Tabulka 2: Lokalizace a úspěšnost hnízd

Lokality	Hnízdní porost	Počet hnízd	Způsob ochrany	Úspěšnost hnízdění	Příčina ztráty
Herálec, HB	Mokřad	2		Ne	Prase divoké
Dlouhá Brtnice, JI	Žito	1		Ne	Predace ?
Dlouhá Brtnice, JI	Mokřad	1		Ne	Predace ?
Dobronín, JI	Mokřad	1		Ne	Predace ?
Dolní Cerekev, JI	Pšenice	1	oplocení	Ano	
Dolní Cerekev, JI	Pšenice	1		Ano	
Dolní Cerekev, JI	Mokřad	1		Ne	Prase divoké
Hodice, JI	Pšenice	1		Ne	Predace ?
Jihlava-Pančava	Řepka	2		Ne	Predace ?
Jihlava-Pančava	Žito	2		Ne	Predace ?
Jihlava-Pančava	Pšenice	1		Ne	Predace ?
Jihlava-Pančava	Ruderál	2		Ne	Liška
Kamenice, JI	Ruderál	2		Ne	Predace ?
Kamenice, JI	Mokřad	1	oplocení	Ano	
Nové Dvory, JI	Pšenice	1		Ne	?
Otín, JI	Pastvina, jílek	2	oplocení	Ano	
Pavlov, JI	Ruderál	1		Ne	Vysečení
Sedlatice, JI	Mokřad	4	oplocení	Ano	
Svojkovice, JI	Mokřad	2		Ano	
Rozseč, JI	Mokřad	1		Ne	?
Uhřetov, JI	?	1		?	
V. Beranov, JI	Mokřad	1	oplocení	Ano	
Zhoř, JI	Pšenice	1		?	
Blatnice, TR	Pšenice	2	oplocení	Ne	Člověk
Brodce, TR	Mokřad	2		Ne	Predace ?
Čáslavice, TR	Ječmen	1		Ne	?
Domamil, TR	Pšenice	2		?	
Horní Újezd, TR	Pšenice	3		Ne	Opuštění snůšky
Horní Újezd, TR	Pšenice	1	oplocení	Ne	Člověk ?
Horní Újezd, TR	Pšenice	2		Ne	Predace ?
Horní Újezd, TR	Pšenice	3	oplocení	Ano	
Chlístov, TR	Mokřad	1		Ano	
Chlístov, TR	Mokřad	2		Ne	Predace ?
Chroustov, TR	Pšenice	1	oplocení	Ano	
Jemnice, TR	Pšenice	3		Ano	
Kojetice n. M., TR	Mokřad	2		Ano	
Komárovice, TR	Žito	1		ano	
Koněšín, TR	Pšenice	1		Ne	Predace ?
Koněšín, TR	Pšenice	6	oplocení	Ano	
Krnčice, TR	Pšenice	2		Ne	?
Lažánky, TR	Pšenice	2	oplocení	Ano	
Odunec, TR	Pšenice	2		Ne	Toulavý pes
Pálovice, TR	Pšenice	2	oplocení	Ano	
Pálovice, TR	Pšenice	2		Ano	
Rokytnice n. R., TR	Mokřad	1		Ne	Predace ?
Rokytnice n. R., TR	Louka, jílek	1		Ne	Vysečení
Rokytnice n. R., TR	Mokřad	3	oplocení	Ano	
Slavíčky, TR	Pšenice	1		Ano	
Slavíkovice, TR	Pšenice	1		Ano	
Vacenovice, TR	Pšenice	2	oplocení	Ano	
Kochánov, ZR	Žito	2		Ano	
Kochánov, ZR	Mokřad	2		Ano	
Skřínářov, ZR	Žito	1	oplocení	Ano	
Hor. Libochová, ZR	Ruderál	1		Ano	
Hor. Libochová, ZR	Pšenice	1		Ano	
Nové Veselí, ZR	Mokřad	1		?	

Obr. 1: Hnízdní oblasti motáka lužního v Kraji Vysočina v roce 2015.

2) Orel mořský (*Haliaeetus albicilla*)

Orli mořští jsou citliví na rušení při hnízdění, proto zde nejsou prezentovány konkrétní lokality. Přesná poloha hnízd byla sdělena pověřenému zaměstnanci Odboru životního prostředí Krajského úřadu Kraje Vysočina, který s námi spolupracoval na ochraně hnízd.

Byl zaznamenán výskyt 11 hnízdních párů a dohledáno 10 hnízd, z nich bylo 6 úspěšných a 4 neúspěšná. Na 6 hnízdech bylo vyvedeno 10 mláďat. V okolí nedohledaného hnízda byla nalezena samice otrávená karbofuranem.

Tabulka 3: Hnízdění orla mořského v Kraji Vysočina v roce 2015.

Okres	Havlíčkův Brod	Jihlava	Pelhřimov	Třebíč	Žďár nad Sázavou	Celkem
Počet lokalit, kde byla zjištěna přítomnost páru	2	4	1	2	2	11
Počet lokalit, kde byla dohledána hnízda	2	3	1	2	2	10
Počet neúspěšných hnízd	1	2	0	0	1	4
Počet úspěšných hnízd	1	1	1	2	1	6
Počet vyvedených mláďat	2	1	2	3	2	10

Fotodokumentace

Samec motáka lužního (*Circus pygargus*), Vacenovice, okres Třebíč (Kunstmüller Ivan, 27.6.2015).

Samice motáka lužního (*Circus pygargus*), Lažínky, okres Třebíč (Kunstmüller Ivan, 26.7.2015).

Chráněné hnízdo motáka lužního (*Circus pygargus*) před vysečením v pšenici, Horní Újezd, okres Třebíč (Kunstmüller Ivan, 13.7.2015).

Hnízdo motáka lužního (*Circus pygargus*) se snůškou 5 vajec v pšenici, Koněšín, okres Třebíč (Skřiček Tomáš, 31.5.2015).

Chráněné hnízdo s mláďaty motáka lužního (*Circus pygargus*) v oplůtku v ozimé pšenici, Lažínky, okres Třebíč (Kunstmüller Ivan, 27.6.2015).

Hnízdo s již částečně opeřenými mláďaty motáka lužního (*Circus pygargus*) v ochranném oplůtku v ozimé pšenici, Lažínky, okres Třebíč (Kunstmüller Ivan, 9.7.2015).

Hnízdo s mláďaty motáka lužního (*Circus pygargus*) v ruderálu v PP Obecník, Horní Libochová, okres Žďár nad Sázavou (Kodet Vojtěch, 12.7.2015).

Instalace ochranného oplůtku na mokřadu kolem hnízda s mláďaty motáka lužního (*Circus pygargus*), Rokytnice nad Rokytinou, okres Třebíč (Skříček Tomáš, 26.6.2015).

Pohled na mokřad s oplůtkem chráněného hnízda motáka lužního (*Circus pygargus*), Rokytnice nad Rokytnou, okres Třebíč (Kunstmüller Ivan, 26.6.2015).

Chráněné hnízdo s mláďaty motáka lužního (*Circus pygargus*) na mokřadu, Rokytnice nad Rokytnou, okres Třebíč (Kunstmüller Ivan, 28.7.2015).